

Alberto MORAVIA
(İtaliya)

Səhər vaxtı yolunuz xəstəxananın yanından düşsə və konvert markasına bənzər sıx mərmər lövhələrin üstündə sağlıq durumuna görə minnətdarlıq sözləri yazılıb yapışdırılmış divar tərəfdən keçəsiniz, onda Madonna kilsəsinin yaxınlığında içəri dibçəklə, rəngli heykəlciklə və lentli zənbillə dolu olan, bütün məhəlləni gül-çiçəklə təmin edən iri bir dükan görəcəksiniz: zavallı xəstələr üçün dostları, qohumları güllü məhz burdan alırlar. Gülsatan əli-canlı, qamətli, ağ-bəniz bir qadındır. Özüə oxşayan on doqquz yaşlı bir oğlu da var – adı Karlo, çəkisi də azından yüz kilo. Qalın şüşəli eynək taxan Karlo alver işlərində anasına kömək edir. Piy basmış ətli yenaqları çil-gildir, küron saçları kirpi kimi biz-biz dayanır. Qarnı piy bağlayıb, ayaqları isə elə bil bir cüt sütundur. Amerikan-sayağı geyinir – idman gödəkəsi və zolaqlı şalvar. Dar gödəkcə bədəninə elə yapışmış ki, elə bil gödəkcə yox, jiletir. Əyilib-qalxanda, deyirsən şalvarı tikmiş yerindən bu dəqiqə partlayacaq, qəfil çevrildəndə isə döşləri arvad döşü kimi yurğalanır. Qabaqlar dostluq edərdik, amma indi Karlo məndən küsüb. Bu, məni çox üzür. Bilirsən niyə? Karlonun elə məzəli görkəmi var ki, adam onu gören kimi əhvalı düzəlir, dilxorçuluğu-filanı unudursan. Kefinin durulması üçün təkcə elə Karlonun necə iştahayla yeməsinə baxmaq kifayətdir: mən bu cür iştahanı özgə heç kəsə görməmişəm! Yalnız kilo souslu spagettini çörəklə içəri ötürəndən sonra yazıq-yazıq deyir: «Elə bil dilimə loxma dəyməyib... Ay allah, acından öldüm!» Hər-dən tay-tuşlarla yığışmış Karlonu qəsdən restorana dəvət edirdik – axı onun necə yediyinə baxmaq bir tamaşadır. Karlo da bu tamaşanı göstərmək üçün özünü naza qoymaz, bizi çox intizarda saxlamazdı. Bir dəfə yarımca saatın içində bütöv bir quzunun axırına çıxdı; dörd ayağın dördünü də elə sümürdü ki, nimçədə yalnız bir topa sümük qaldı. Evdə bu cür fürsət hələm-hələm ələ düşmürdü – anası simic arvadı, həm də gül satmaqla çox qazanmaq olmur. Karlo da yemək mərasiminin dostları üçün bir tamaşa olduğunu bildiyindən, çox vaxt elə özü dilə gəlirdi:

- Hə, bu gün məni harasa dəvət etmək fikriniz var? Nə sifariş versəniz, nə qədər istəsəniz, yeyərəm. Gedər? Bir bazar günü Karlo mənə xəbər verdi ki, bəs hər ikimiz onun adaxlısı Faustinanın evinə dəvətliyik. Bərk təəccübləndim, çünki bu ailə ilə yaxından tanış deyildim, başa düşmürdüm ki, məni ora niyə dəvət ediblər. Bunu Karlo ilə görüşərkən başa düşdüm. Şərtləşdiyimiz kimi, İtaliya prospektində görüşdük. Karlo məyus idi, dilxor görünürdü, əlini cibinə qoyub tez-tez dərinə köks ötürürdü. Faustina ilə çatanacan yolda ondan soruşdum ki, nolub, nə baş verib? Ancaq o, mənə köks ötürməklə cavab verdi. Bir də soruşdum. Yenə dərinə köks ötürdü. Axırda dedim:

- Bilirsən nə var? Demirsən demə, amma bəsdir içini çəkdi. Sən lap suitiyə oxşayırsan.
- Bəyəm suitilər köks ötürür?
- Yox. Amma köks ötürsəydilər, eynən səninkinə oxşayardı.

Karlo bir dəfə də içini çəkib, sonra izah elədi:
- Səni dəvət etmələrini özüm xahiş elədim. İstəyirəm bir işdə mənə kömək edəsən. Söz verirsən? Söz verdim.

Karlo içini çəkib dedi:
- Faustina daha məni sevmir.
Boynuma alım ki, bunu eşidəndə əməlli-başlı sevindim: Faustina xoşuma gəlirdi və heç cür anlamırdım ki, bu qız Karloda nə tapıb, onun nəyinə vurulub. Amma mən yaxşı dost idim, heç vaxt qızın nazını çəkməyə, könlünə girməyə çalışmırdım, xoşuma gəldiyini ona heç eyhamla da qandırmırdım. Özümü bivedliyə qoyub:
- Təəssüflənirəm, - dedim, - amma mən neyləyə bilərəm?

- Çox şey. İstəsən, çox şey edə bilərsən. Faustina mənə qulaq asmır, sözümü eşitmir... Sənə isə hörməti var... Sən dildən pərgarsan, danışmağı bacarırsan... Bilirsən, o, daha məni görmək də istəmir... Səbəbini soruşdum, əvəzində bizi nahara çağırdı. Sən yaxşı-yaxşı danış, başa sal ki, mən onu sevirəm, qoy məni atmasın.

Əvvəlcə Karlonu başa salmağa çalışdım, dedim qadını heç bir dəlil-sübutla inandırma bilməzsən, amma görəndə ki, yaxamdan əl çəkmir, üz vurub dilə tutur, razılaşdım. Bu vaxt biz artıq Alessandria meydanına, Faustinanın yaşadığı evin yaxınlığına çatmışdıq.

Pilləkənlə yuxarı qalxıb qapını döydük. Faustinanın anası, əlində kömür yelləmək üçün yelpik tutmuş balaca, ağsaç qadın qapını açan kimi:
- Şükür Allaha ki, gəlib çıxdınız, - deyib mətbəxə qaçdı.

Yemək otağına keçdik. Səkkiz nəfərlik süfrə açılmışdı. Faustinanın atası dərzi idi, ara günlərdə burdan soyunub-geyinmə otağı kimi istifadə edirdi. Bütün divarları dəb jumallarından kəsilmiş şəkillər bəzəyirdi; küncdə üstündən yarımçıq jaket asılmış qadın manekenini vardı. Evdə nəsa bir qarışıqlıq hökm sürürdü: ev sahibəsinin ki-minsə üstünə qışqırması, onun da qadına cavab qaytarması aydın eşidilirdi. Sonra oturduğumuz otağın qapısı qəfildən açıldı, Faustina içəri girdi. On səkkiz yaşlı bu normənə-zik qızın qəşəng qıvrım saçları, yastı alnı, yaşıl gözləri, iri ağzı var. Gözlə deməzsən, amma suyuşirindir. Bizi görüb şən halda qışqırdı:

- Salam, Karlo... Salam, Mario... Anam yamanca əsəbiləşib. Bilirsən niyə? Makaronu səkkiz nəfərlik bişirib, ancaq mayası batır. Cino ilə Alfredo xəbər göndəriblər ki, futbola gedirlər, naharı evdə eləməyəcəklər. Anna-Mariya da gəlməyəcək – nişanlısı onu harasa dəvət edib. Elə özüm də getməyə hazırlaşsam, məni də dəvət ediblər... Baxın öz işinizə, evdə üçünü də qalacaqsınız... Anam da hirsələnmiş, neyləsin?! Deyir əti sonraya saxlamaq olar, bəs pendirli makaronu neyləyim, qalsa, xarab olacaq.

Qız bütün bunları ara vermədən birməfəə söylədi, sonra əzilməsin deyər, paltarının arxa tərəfini yüngülcə qaldırıb köhnə, yapırılmış divanda oturdur, dərhal da sözü-nə davam elədi.

- Qulaq as, Karlo, bilirsən səni niyə dostunla birgə dəvət etmişəm?! Anam deyib ki, münasibətlərimizi aydınlaşdırmaq... Amma səni bəri-başdan xəbərdar edirəm: məni dilə tutmaq əbəsdir.

Bilmirəm niyə, amma bu qızgıncasına deyilən sözlər canıma yağ kimi yayıldı. Üstəlik, danışa-danışa Faustina gözüünü mənə zilləmişdi, Karlonun heç üzünə də baxmırdı. Baxışlarımız toqquşanda qızın nazla, işvəkarlıqla gülümsədiyini də sezdim. Karlo isə bu vaxt ağlamsınırdı:

- Məni sevmirsənsə, bəs onda neyləyim?

Faustina ürəkdən qəhqəhə çəkdi, ağzındakı ağappaq dişlər görsəndi.

- Mən nə bilim?! Özüə başqasını taparsan... Ya da heç tapma... Bunun mənə dəxli yoxdur. Daha bizimki qurtardı. Görmək istəmirəm səni, başa düşürsən?! Lap zəhləmi tökmüsen, bezdirmisən məni...

- Niyə bezdirmişəm axı?.. Neyləmişəm ki?.. Məndən niyə zəhlən gedir?

Faustina yerindən hirsə sıçrasa da, şən cavab verdi; özü də bu vaxt yaşıl gözləri Karlonun yox mənim üzümə gəzişirdi.

- Bilmirsən niyə zəhləm gedir? Ona görə ki, sən... gəlbulsən, əfəlsən, qarınqulusan... Fikrin-zikrin yeməyin yanında, bütün günü ancaq qarnını doyurmağı düşünürsən, yedikcə də piylənib şişirsən. Bilirsən rəfiqələrim mənə nə deyir? Kral Farukun nişanlısı... Biz yanaşı duranda elə bil fillə qarışqayıq... Get öz tayını tap, mən sənənin tayın deyiləm.

- Axı mən səni sevirəm!
- Amma mən bir tikə də!
Siz haçansa gəlbulsən ağlamağınızı görmüsunüz? Arıq ağlayanda, ona inanırlar; amma gəlbulsən ağlasa, mütləq deyəcəklər ki, özünü bicliyə qoyub.

(Hekayə)

Karlo eynəyini çıxartdı, cib dəsmalını gözüünə tutub zarımağa başladı. Bu vaxt Faustinanın anası üstünə tomat sousu tökdüyü makaronla dolu qazanı otağa gətirdi. Karlonu bu vəziyyətdə görəndə təəccüblə soruşdu:
- Nə baş verib burda? Karloya nə olub?

- Heç nə, ağlayır, - Faustina şən halda çiynlərini çəkib cavab verdi və divandan qalxdı. - Qoy ağlasın, bunun ona xeyri var. Yaxşı, mən getdim... Hə, Karlo, sən özün istədin gələsən, mən də eşitdiklərini sənə təzədən dedim. İndi də gedirəm, işlərim var...
- Bəs yemək yemirsən? - anası qışqırdı.
- Sonra. Sonra yeyərəm... Mənimçün bir şey saxlayarsan... Xudahafiz, Karlo. Nuş olsun... Xudahafiz, Mario.

Bunu deyərəkən yaşıl gözlərini mənalı tərzdə üzümə zilləyib, mənə əl uzatdı; hiss etdim ki, barmaq-larıyla əlimi sıgalladı.

- Bu da belə getdi, - anası əsəbliklə mızıldandı, - qaldınız təkcə siz ikiniz... Keçin masanın arxasına... - Mən ac deyiləm, - Karlo gözlərini sup qazanına zilləyib cavab verdi. Lap möcüzə idi: işə bax ki, gözü-nün yaşı bir andaca qurumuşdu.

Mənsə, doğrudan yemək istə-mirdim: Faustinanın baxışlarından, barmaqlarının toxunuşundan bərk həyəcanlanmışdım. Özümə cəsə-rət tapıb dedim:

- Getsək, yaxşı olmazmı? Bəlkə gedək...

- Bəs mən bunların hamısını çölə atacam? - Faustinanın anası əllərini belinə qoyub qışqırdı. - Ev yeməyidir! Ev makaronudur!.. Oturun yeyin.

- Mən yemək istəmirəm, - Karlo bir qədər tərəddüdlə dedi.

Bu vaxt Faustina qapıda peyda olub qışqırdı:

- Sən ha?! Kim inanar ki, sən yemək istəməyəsən?.. Ye, əzizim, ye... Sonra da qəti addımlarla Karlonun üstünə yeridi, qolundan yapışmış onu zorla divandan qaldırdı, darta-darta aparıb masanın arxasında oturtdu, yaxalığı boynuna taxıb çəngəli ovcu-na dürtüdü; anası da razı görkəmlə başladı Karlonun nimçəsini makaronla doldurmağa. Karlo yazıq-yazıq deyirdi:

- Mən qəti acmamışam... Amma üstünə qırmızı tomat sousu tökülmüş makaron onun iştahasını qıcıqlandırır-dı, çünki Karlo «acmamışam» sözünü yaşarmış gözlərlə ağlamsına-ağlamsına təkrar edərək artıq nimçədə buğlan makaronu çəngəllə qarışdırmağa başlamışdı.
- Nuş olsun! - Faustina ucadan dedi, sonra yenə qaçıb otaqdan çıxdı. Anası da çıxdı, amma getməzdən qabaq mənim nimçəmi də ağzınacan doldurdu. Karlo çəngələ nə qədər mümkün səsə makaron keçirib kəkələyə-kəkələyə dedi:

- Mario, nə qədər ki, Faustina evdən çıxmayıb, get onun yanına... bəlkə sənəninlə üz-üzə, göz-gözü qalanda...

Sözünü bitirməyə hövsələsi çatmayıb çəngəli ağzına apardı. İndi o, iştahayla yeyir, göz yaşları isə yenaqları boyunca süzülürdü.

- Düz deyirsən, - sevincək dilləndim. - Ola bilsin, göz-gözü qalsaq, sözümü eşidib razılaşar... Sən ye, mən indi danışib gələm.

Masanın arxasından qalxıb bir-başə Faustinanın otağına getdim. Qız güzgünün qabağında dayanıb dodaqlarını boyayırdı. İçəri keçib qapını örttdüm, arxadan yaxınlaşıb belini qucaqladım, müqəddiməsiz-filansız qulağına pıçıldadım:

- Sabah görüşəkmi?
- Sabah niyə, elə bu gün görüşək, - Faustina öz yaşıl gözlərlə məni yandan, çəpəki süzüb nazla cavab verdi.
- Bu gün? Haçan? Saat neçədə?
- Yarım saatdan sonra məni aşagıda, barda gözləyərsən.

Vəssalam. Başqa heç nə demədi, quş kimi uçub getdi.

Təzədən yemək otağına qayıtdım. Karlo nimçəni yarıyacan boşaltmışdı. İştahayla yeyirdi, amma daha tələsmirdi.

- Heyif, - dedim, - Karlo, çox heyif. Bu işə çox təəssüflənirəm, amma məni otaqdan qovdu...

O, nimçənin axırına çıxıb, sonra başını aşağı salladı və çəngələ taxdığı makaronu fırlada-fırlada ağladı.

- Yaramaz qız... Mən onu elə çox sevirdim ki!

İndi özüm də yeməyə girişmişdim; Faustina ilə danışandan sonra əcəb iştahaya gəlmişdim. Souslu makaronla duzlu qoyun pendiri, həqiqətən qiyamət idi.

- Daha onu görmək istəmirəm, - Karlo dedi. - Lap gəlib yalvarsam da, xeyri yoxdur, üzünə baxan deyiləm.

Nimçəsi artıq boş idi; Karlo boşqabı təzədən doldurdu.

- Düz də eləyərsən, - dedim.

Qısaq, ikilikdə o boyda qazanı yarsınacan boşaltmışdı. Faustinanın anası içəri girdi, nəzakət xətinə, bir az da ət yeməyimizi xahiş elədi. Cavab verdim ki, artıq bəs deyincə yeyib doymuşuq və ayağa qalxdım. Amma yerindən tərpənməyən Karlonun üzünün ifadəsindən belə başa düşdüm ki, ətdən imtina etməzdi. Axırda dərinə köks ötürüb qalxdı; salfetlə əvvəl ağzını, sonra gözlərini sildi. Faustinanın anasıyla sağollaşıb getdik.

Küçəyə çıxan kimi Karloya dedim:
- Yaxşı, mən getdim, bir nəfərlə vacib görüşüm var!

Və yazığa ağzını açmağa imkan vermədən qaçıb gözədən itdim.

Bir az küçədə veyillənəndən sonra şərtləşdiyimiz vaxtda bara gəldim. Faustina yolumu gözləyirdi. O, çox qəşəng görsənirdi: əynində tünd-bənövşəyi rəngdə zərif paltar vardı, özü də əlində bir dəstə bənövşə tutmuşdu. Məni görək dərhal qoluma girib:

- Ay əfəl, - dedi, - xoşuma gəldiyini neçə vaxtdı başa düşmürsən?

Cavab verməyə imkan tapmadım: biz bu vaxt qaynar Neapol fəsləsi satılan kiçik şirniyyat dükanının yanından keçirdik, üz-gözü vanil şəkərinə bulaşmış Karlo da giriş qapısının ağzında durmuşdu. Mən onu təzə bişirilmiş çörəyin qoxusunu hiss eləyəndən sonra gördüm; əlində bir neçə fəslə tutmuşdu, ağzı da doluydu. Əlbəttə, Karlo da bizi görmüşdü, özü də bir-birimizə yapışmış qol-qola gəzdiyimiz yerdə. Amma bu, Faustinanın qəti vecinə olmadı, heç tükü də tərpənmədi.

- Xudahafiz, Karlo, - qız aralıdanca qışqırdı və biz onun yanından ötüb yolumuza davam elədik.

Tərcümə edən:
Mahir N. QARAYEV